

LXXVIII

SEJM ELEKCYJNY WARSZAWSKI 1575 R.

WSTĘP

W terminie, który na uprzednim sejmie wyznaczono Henrykowi do powrotu pod rygorem pozbawienia tronu, to jest 12 maja 1575 r. zebrał się zjazd w Stężyicy w województwie sandomierskim. Król nie powrócił.

Zjazd, obradujący do 4 czerwca, przybrał charakter sejmku, z szopą dla senatu w centrum, otoczoną kołem rycerskim. Marszałkiem obrano Mikołaja Sienickiego, podkomorzego chełmskiego. Żądano złożenia Henryka z tronu, ogłoszenia bezkrólewia i przeobrażenia zjazdu w elekcję. Ostatecznie jednak zjazd stężycki rozszedł się na niczym, a groźny najazd tatarski, jaki niebawem nastąpił, przyspieszył zwołanie sejmku elekcyjnego.

Sejm elekcyjny wyznaczono na 4 października, sejmiki odbyły się również w październiku. Obrady na polach Woli pod Warszawą rozpoczęły się 7 listopada i trwały do 15 grudnia 1575 r.¹ Marszałkiem znowu obrany został Mikołaj Sienicki.

Przebieg obrad znany jest nam z opisów². Większość senatu była za kandydaturą habsburską, bardzo jednak niechętnie widzianą przez szlachtę. Zgłaszano też kandydaturę „Piasta”. Doszło do rozdwojenia. Prymas Jakub Uchański ogłosił 12 grudnia królem Maksymiliana II Habsburga, natomiast 14 grudnia maszy szlacheckie obrały Annę Jagiellonkę jako królową a Stefana Batorego jako króla. Nieobecność większości senatorów, którzy opuścili już pole elekcyjne, spowodowała, że nie podpisano nawet dekretu elekcji.

Zwolennicy Anny i Stefana zwołali zjazd do Jędrzejowa³. Poprzedziły go z końcem grudnia i w styczniu sejmiki, które opowiedziały się za Stefanem Batorem. W Jędrzejowie od 18 do 28 stycznia 1576 r., nadal pod łaską Sienickiego, dopełniono formalności elekcyjnych.

Z dorobku sejmku elekcyjnego wraz ze zjazdem jędrzejowskim, który integralnie był związany z elekcją (pomijając akty prawne dotyczące elekcji Maksymiliana II) w niniejszym wydawnictwie uwzględniamy:

I. *Litterae significatoriae de electione Annae Infantis in Reginam Poloniae et serenissimum Stephanum Batori Transylvaniae Principem in Regem Poloniae*⁴.

II. *Litterae constitutionis conventus generalis Regni Andreeviensis*⁵.

III. *Confirmatio electionis Stephani in Regem Poloniae*⁶.

¹ W. Konopczyński, *Chronologia*, s. 141.

² Świętosława Orzelskiego *Bezkrólewia ksiąg ośmioro 1572-1576*. Wyd. E. Kuntze, SRP, t. XXII, Kraków 1917, s. 366-480; R. Heidenstein, *Dzieje Polski od śmierci Zygmunta Augusta*, t. I, Petersburg 1887; *Zbiór pamiątek historycznych o dawnej Polsce, z rękopisów tudzież z dzieł w różnych językach*, wyd. J. U. Niemcewicz, t. II, Warszawa 1822.

³ W. Konopczyński, op.cit.

⁴ Na podstawie druku: *Constitucje, statuta i przywileje na walnych sejmiech koronnych od roku Pańskiego 1550 aż do roku 1625 uchwalone*, drukarnia M. Szarffenberga, Kraków 1625, k. 249 i nn., tekst ten zamieszczony został w VL, t. II, s. 868-872.

⁵ VL, t. II, s. 873-878.

⁶ Ibidem, s. 878-889.